

แนะนำหนังสือ

สมุดภาพเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๑๒

ปรีดี พิศภูมิวิถี มหาวิทยาลัยบูรพา

มีคำกล่าวไว้ว่าหนังสือที่ดีอาจไม่ได้หมายถึงหนังสือที่เต็มไปด้วยตัวอักษรเต็มไปหมดเสมอไป เพราะหนังสือภาพก็เป็นหนังสือที่ดีเล่มหนึ่งด้วย วารสารสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสฯ ฉบับนี้จึงแนะนำหนังสือสมุดภาพเล่มหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญเพราะเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ คือ หนังสือสมุดภาพเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ Franco-Siamese Crisis 1893 ของนักวิชาการชื่อดัง ไกรฤกษ์ นานา สำนักพิมพ์ทวีวัฒนาการพิมพ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓

ร.ศ. ๑๑๒ หรือ พ.ศ. ๒๔๓๖ เป็นปีสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย สมัยรัชกาลที่ ๕ เพราะไทยเสียดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศส และการดำเนินนโยบายทางการเมือง การทูตในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นการรักษาเอกราชของชาติไว้

วิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ เป็นความขัดแย้งระหว่างฝรั่งเศสกับสยาม ในปี พ.ศ. ๒๔๒๙ โอกุสต์ ปาวี (Auguste Pavie) รองกงสุลฝรั่งเศสในหลวงพระบาง เป็นผู้แทนหลักในการสนับสนุนผลประโยชน์ของฝรั่งเศสในลาว อุบายของเขา ซึ่งฉวยประโยชน์จากความอ่อนแอของสยามในภูมิภาคและการบุกรุกเป็นครั้งคราวของกบฏชาวยืดนามจากตังเกี๋ย เพิ่มความตึงเครียดระหว่างสยามกับฝรั่งเศส หลังความขัดแย้งนี้ สยามตกลงยกลาวให้ฝรั่งเศส ซึ่งทำให้อินโดจีนฝรั่งเศสขยายขึ้นมา

ความขัดแย้งดังกล่าวเริ่มขึ้นเมื่อข้าหลวงใหญ่อินโดจีนฝรั่งเศส ส่งปาวีเป็นกงสุลมายังกรุงเทพฯ เพื่อนำลาวมาอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส รัฐบาลในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเชื่ออย่างผิด ๆ ว่ารัฐบาลอังกฤษจะสนับสนุนปฏิเสธระยะดินแดนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขง กลับเสริมการแสดงตนทางทหารและการปกครองแทน

เหตุการณ์มาถึงจุดที่ต้องตัดสินใจโดยสองเหตุการณ์ซึ่งผู้ว่าราชการสยามในเมืองคำม่วนและเมืองหนองคาย ขับไล่พ่อค้าฝรั่งเศสจากแม่น้ำโขงตอนกลางในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๓๕ ซึ่งต้องสงสัยว่าลบล้างคำมั่น ไม่นานจากนั้นกงสุลฝรั่งเศสในหลวงพระบางได้ฆ่าตัวตายระหว่างทางกลับไซ่ง่อน เหตุการณ์เหล่านี้ถูกใช้เพื่อปลุกปั่นอารมณ์ชาตินิยมต่อต้านสยาม

การเสียชีวิตของกงสุลฝรั่งเศสทำให้ปาวีขึ้นเป็นกงสุลฝรั่งเศสคนใหม่ ในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ ปาวีเรียกร้องให้สยามอพยพที่มั่นทางทหารทั้งหมดบนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขง ได้เมืองคำม่วน โดยอ้างว่าดินแดนนั้นเป็นของเวียดนาม เพื่อสนับสนุนข้อเรียกร้องเหล่านี้ ฝรั่งเศสจึงส่งเรือปืนลูเตง (Lutin) มายังกรุงเทพฯ ซึ่งผูกเรืออยู่ที่แม่น้ำเจ้าพระยาติดกับสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส

ในช่วงเวลานั้น สื่อสิ่งพิมพ์ฝรั่งเศสตีพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสยามมาก ทั้งพระบรมรูปรัชกาลที่ ๕ และบุคคลต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่หาชมได้ยากยิ่ง ในหนังสือเล่มนี้ผู้รวบรวมอุทิศสวาทะเก็บซื้อหาภาพเก่าด้วยตนเอง อันเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างยิ่ง เพียงได้ดูภาพต่าง ๆ ก็เห็นประวัติศาสตร์แต่ละหน้าแต่ละช่วงเวลาแล้ว

